

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет**

**The John Paul II Catholic University (Lublin, Poland)
Warsaw University of Maria Sklodowska-Curie
(Czestochowa, Poland)**

**Ташкентський державний технічний університет імені Іслама Карімова
(Ташкент, Узбекистан)**

Бакинський державний університет (Баку, Азербайджан)

X Міжнародна науково-практична конференція

**АВІАЦІЙНА ТА ЕКСТРЕМАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ У КОНТЕКСТІ
ТЕХНОЛОГІЧНИХ ДОСЯГНЕНЬ**

25-26 травня 2017 року

Збірник наукових праць

Київ 2017

УДК 159.9:629.7.001.76 (063)
ББК ю941.3я431
А 202

Авіаційна та екстремальна психологія у контексті технологічних досягнень: збірник наукових праць / за заг. ред. Л.В. Помиткіної, Т.В. Вашеки, О.В. Сечейко. – К. : Аграр Медіа Груп, 2017. – 340 с.

Збірник містить матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції з актуальних проблем авіаційної та екстремальної психології в умовах глобалізованого мережевого соціуму, що відбулася 25-26 травня 2017 року на кафедрі авіаційної психології Навчально-наукового Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету.

Організаційний комітет

Голова організаційного комітету:

Помиткіна Л.В. – д-р психол. наук, проф., зав.кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ.

Заступник голови організаційного комітету:

Руденко М.П. – генерал-майор запасу Повітряних Сил України, льотчик морської авіації, канд. військ. наук, доцент, проф. кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Члени оргкомітету:

Гічан І.С. – канд. психол. наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Долгова О.М. – канд. біол. наук, доцент, доцент кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Фесюк І.В. – психолог кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Рецензенти:

Панок В.Г. – директор Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи, д-р психол.наук, проф., проф. кафедри авіаційної психології НН ГМІ Національного авіаційного університету, м. Київ

Булах І.С. – доктор психологічних наук, професор, декан факультету психології Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова, м. Київ

*Рекомендовано до друку Вченою радою Навчально-наукового
Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету
(протокол № 4 від 17 травня 2017 р.)*

ISBN

© Колектив авторів, 2017

© Національний авіаційний університет, 2017

Олена Коваленко
доктор психологічних наук, доцент
Полтавський нац. педагогічний ун-т імені В. Г. Короленка
м. Полтава (Україна)

SKYPE-СПІЛКУВАННЯ В ЛІТНЬОМУ ВІЦІ

У сучасних умовах зростає роль електронних засобів у міжособистісному спілкуванні людей віку пізньої дорослості. Вони навіть відвідують спеціальні курси (зокрема, у територіальних центрах соціального обслуговування) для того, щоб навчитися користуватися Інтернет та Skype. Skype – це популярна програма, призначена для спілкування у віртуальному просторі мережі Інтернет. За її допомогою є можливість безпосередньо спілкуватися з тими, хто знаходиться на значній відстані. Також використання Skype забезпечує можливість спілкування з друзями й приятелями, коли літня людина має певні проблеми з пересуванням. *Мета нашого дослідження* полягала в тому, щоб проаналізувати психологічні особливості застосування програми Skype у спілкуванні літніх людей.

Спілкування є досить складним багаторівневим та багатостороннім феноменом. Його розглядають як активність, взаємодію і взаємовплив, контакт, пізнання та діяльність, взаємини, обмін, зв'язки, потребу та умову життя людини. Це пряма чи опосередкована технічними засобами реальна чи уявна взаємодія його учасників, їхній взаємовплив і, одночасно, самовплив, що здійснюються за допомогою сформованих у філо-, онто- і соціогенезі засобів (мовленневих і немовленневих) і способів (О. О. Бодальов) [1].

Особливого значення спілкування, зокрема міжособистісне, набуває в літньому віці. Таке спілкування є процесом формування емоційних взаємин літньої особистості з окремими суб'єктами, котрі її оточують, що передбачає емоційне ставлення один до одного, взаємне соціальне пізнання, певний спосіб поведінки один з одним. Воно є провідною діяльністю особистості цього віку.

Міжособистісне спілкування літніх людей є суб'єкт-суб'єктним структурним утворенням, що складається з емоційної, пізнавальної і поведінкової складових, які мають свої особливості прояву у процесі безпосередньої взаємодії за допомогою електронних (технічних) засобів зв'язку. Емоційна складова міжособистісного спілкування літніх осіб виявляється в різноманітних якостях, властивостях людини, зокрема у її емпатійності, здатності викликати до себе симпатію та подобатися іншим особам (атрактивність), прагненні не бути самотньою, гнучкості в спілкуванні, наявності емоційного досвіду спілкування, установці на партнера в безпосередньому спілкуванні тощо. Саме ця складова є провідною в міжособистісному спілкуванні осіб цього віку. Пізнавальна складова їхнього міжособистісного спілкування включає орієнтованість у засобах комунікації; здатність правильно інтерпретувати комунікативну ситуацію; особистісні якості, що впливають на процес міжособистісного спілкування тощо. Проявами цієї складової також є рефлексивність, децентрованість, здатність до розуміння. Поведінкова складова міжособистісного спілкування осіб літнього віку містить сукупність умінь ефективно використовувати засоби спілкування, спостерігати за собою та співрозмовником, знаходити оптимальні способи для вияву власних почуттів, адекватно відображати почуття партнера, володіти прийомами зворотного зв'язку тощо. Ця складова втілюється у поведінковій ідентичності, здатності до конструктивних контактів [2].

Упровадження Skype у спілкування літніх людей допомагає їм бути разом з іншими людьми (здебільшого з рідними та друзями), яка б відстань їх не розділяла. Літня людина може використовувати такі можливості цієї зручної у використанні програми, як текстові повідомлення, голосові виклики, відеозв'язок (останній є популярнішим серед них) [3]. Водночас, спілкування людини цього віку за допомогою Skype має свої особливості порівняно зі «звичайним» спілкуванням.

У Skype дуже легко спілкуватися з близькими, де б вони не були. Проте, це новий і незвичний засіб спілкування (особливо на початку його застосування) і потрібен час для звикання людини до нього. А в пізньому віці таке звикання може відбуватися складніше і вимагати більше часу.

Процес Skype-спілкування літньої людини суттєво визначається технічними можливостями її електронного носія (комп'ютера, ноутбука, смартфона) і якістю зв'язку Інтернет. Це відображається на характеристиках картинки, звуку («зависає», «гальмує»), через що може погіршуватися настрій літньої людини, яка і так часто переживати через незвичний спосіб зв'язку з рідними і друзями.

Уявна безпосередність спілкування літньої людини через Skype при реальній його опосередкованості і, як наслідок, відсутність можливості цілісно сприймати інформацію, особливо невербальну. Літня людина може не помічати або не бачити у вікні Skype особливості мимики партнера та інші невербальні прояви (пантоміміку, такесіку, запахи). Дотики, поцілунки, обійми віртуально адекватно передати неможливо. Тобто, людина не отримує достатньої інформації, що негативно впливає на її спілкування, зумовлює спотворення в інтерпретації поведінки партнера.

За умов «звичайного» спілкування літній людині складніше перервати його процес, у той час, як спілкування через Skype може бути припиненим лише натиском однієї клавіші чи кнопки. Ініціатором цього за різних ситуацій стає як сама літня людина (наприклад, коли її обурює поведінка співрозмовника), так і її партнер по спілкуванню (наприклад, коли онук не хоче вислуховувати тривалі повчання дідуся чи бабусі). Той, з ким раптово припиняють розмову може відчувати незадоволення через перешкоди в передачі власної думки, емоцій співрозмовникові.

Отже, спілкування є визначальним у життєдіяльності літньої особистості і може здійснюватися як безпосередньо, так і опосередковано, за допомогою різних технічних і віртуальних засобів, зокрема спеціальної програми Skype. Не зважаючи на її зручність у застосуванні літніми людьми, доцільно урахувати, що використання цієї програми потребує, по-перше, звикання літніх людей, по-друге, зумовлене технічними можливостями електронного носія і якістю зв'язку Інтернет. Спілкування літньої людини через Skype є опосередкованим, віртуальним, а тому обмеженим у невербаліці. Розмову за допомогою Skype припинити легко. Але, не зважаючи та певні недоліки у використанні цієї програми (як і аналогічних) літніми людьми, її застосування дозволяє цим людям реалізовувати бажання спілкуватися з рідними і друзями, що дозволяє збагачувати й урізноманітнювати своє повсякденне життя.

Література

1. Бодалев А. А. Психология общения / А. А. Бодалев. – М.: Изд-во «Институт практической психологии», Воронеж: НПО «МОДЭК», 1996. – 256 с.
2. Коваленко О. Г. Міжособистісне спілкування осіб похилого віку: психологічні аспекти: монографія / О. Г. Коваленко. – К.: Інститут обдарованої дитини, 2015. – 456 с.
3. Про Skype [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.skype.com/uk/about/>